

Преброяване на земеделските стопанства`2003: моментна снимка на
животновъдството в България
(ОСНОВНИ РЕЗУЛТАТИ И АНАЛИЗИ)

В 90% от анкетираните стопанства се отглеждат животни, като в по-голямата част от тях броят на животните в стадата е много малък. Единствено при свиневъдството и птицевъдството половината от продукцията се произвежда в специализирани стопанства.

За първи път от много години насам страната ни разполага с подробни и представителни данни на ниско географско ниво за животновъдството у нас, получени в резултат на проведеното през 2003 година Преброяване на земеделските стопанства в България.

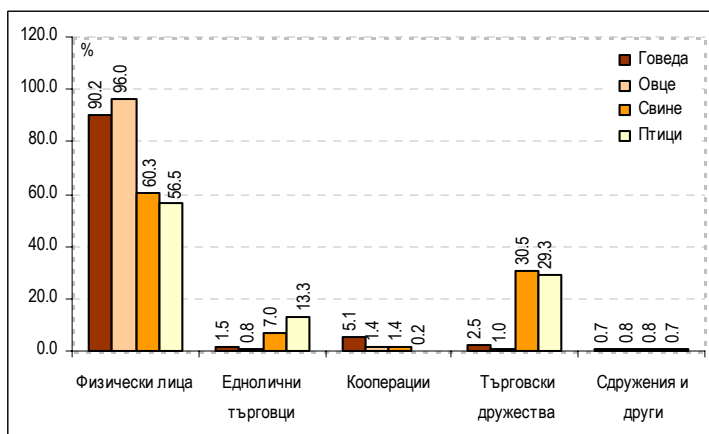
Почти във всички анкетирани стопанства се отглеждат селскостопански животни, като най-често броят на животните в тях е много малък. Като цяло, производството на животинска продукция е концентрирано в дребните стопанства на физическите лица. Единствено при свиневъдството и птицевъдството се наблюдава изравняване на броя на животните в малките фамилни стопанства и в професионалните животновъдни структури (най-често търговски дружества или еднолични търговци).

В Източните и Централните райони на България се отглежда основната част от животните в страната. При повечето животински видове почти половината от животните са концентрирани в Североизточен и Южен централен райони, като в тези два района се намират и 43% от животновъдните стопанства без земя.

Част от произведената животинска продукция в стопанствата на физическите лица е предназначена основно за собствена консумация в стопанството и в повечето случаи продажби се извършват само за да се реализират излишъците. Редовни продажби се осъществяват най-често чрез посредници и по-рядко директно на консуматора. По всяка вероятност през следващите години рязко ще се променят структурата на стопанствата, размерът на стадата и условията, при които се отглеждат животните в тях.

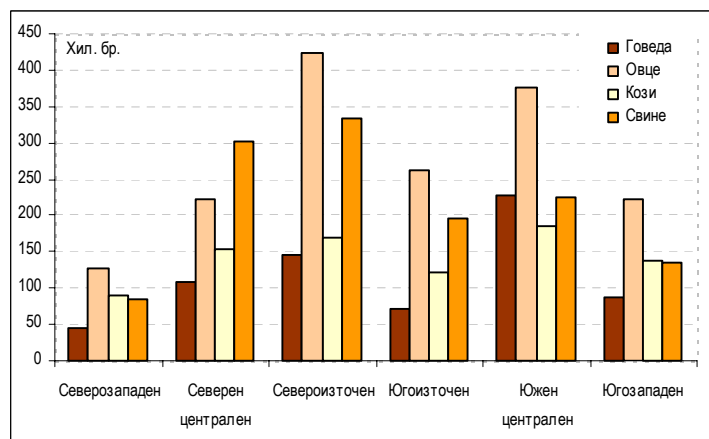
Разпределение на говедата, овцете, свинете и птиците по
юридически статут на стопанствата

Фигура 1

Разпределение на говедата, овцете, козите и свинете по
райони за планиране в страната

Фигура 2

Съдържание: Говедовъдство и биволовство (стр. 2) Птицевъдство (стр. 5)
Овцевъдство и козевъдство (стр. 3) Пчеларство (стр. 5)
Свиневъдство (стр. 4) Реализация на продукцията (стр. 6)
Еднокопитни животни (стр. 4) Таблицы с основните резултати (стр. 7-8)

55% от говедата се отглеждат в Североизточен и Южен централен райони

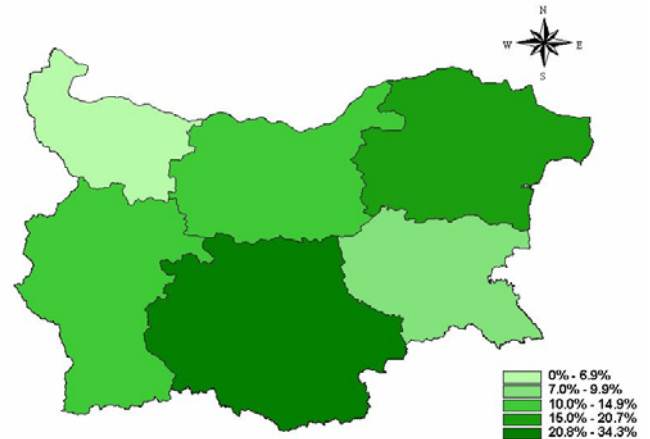
Над 682 985 говеда, от които 377 593 крави, се отглеждат в България, неравномерно разпределени върху цялата територия на страната. В Североизточния и в Южния централен райони са 57% от стопанствата с говеда, в които се отглеждат 55% от говедата в страната. В Южен централен район са 1/3 от говедата в страната, а в Североизточния район - 22%.

96% от кравите се отглеждат с цел производство на мляко, а производството на месо е от второстепенно значение.

45 494 са юниците от 1 до 2 години, които ще се използват за подновяване на стадата, а 207 765 са говедата под 1 година.

В Южен централен район се отглеждат над 1/3 от млечните крави в страната

Фигура 3

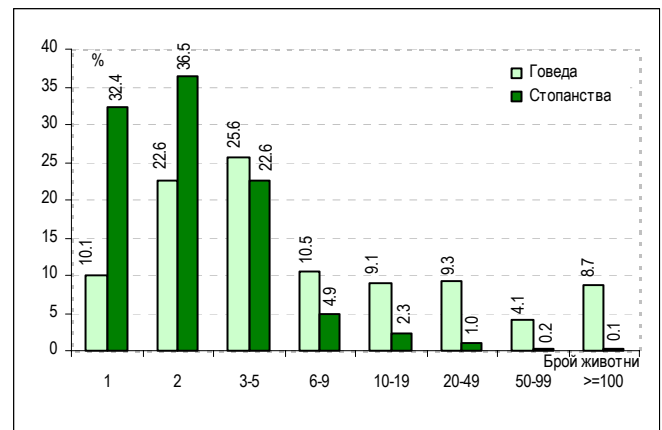
Говедовъдните стопанства в страната са дребни

211 968 стопанства отглеждат говеда, но в 69% от тях се отглеждат по 1 или 2 животни, което представлява една трета от общия брой на говедата в страната. В 87% от стопанствата с млечни крави има под 3 животни и в тях се отглеждат 56% от кравите у нас. Средният брой на говедата в стопанство е 3,2 глави, а при млечните крави е под 2 животни.

Големите говедовъдни стопанства са малко на брой - 714 са стадата с по над 50 говеда (0,3% от стопанствата с говеда), като 320 от тези стопанства са в Югоизточния и Южния централен райони на страната.

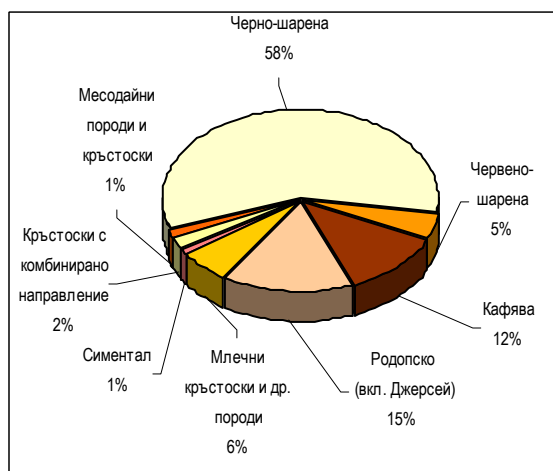
Разпределение на стопанствата и отглежданите в тях говеда според броя на животните в стадото

Фигура 4

Разпределение на кравите по породи

Фигура 5

НАКРАТКО...

- В 2 379 стопанства се отглеждат 8 731 биволи. 102 са стадата с по над 10 глави и в тях се отглеждат 41% от биволите у нас. Основната част от тези животни се отглеждат в Южен централен, Северен централен и Северозападен райони на страната, като в тези три района има 8 стада с по над 50 глави и 4 стада с по над 100 глави.
- Средната възраст на управителите на стопанствата с говеда е с 3 години по-ниска (57 години) от средната възраст на управителите общо за всички стопанства (60 години). Това се дължи на по-малкия дял на пенсионерите сред стопаните на говедовъдни стопанства (46%), в сравнение с дела на пенсионерите в общия брой на стопаните в страната (55%).

Методологически бележки:

В настоящата публикация са представени и анализирани данните на 665 548 земеделски стопанства, които отговарят на праговете за земеделско стопанство, определени в Закона за преброяване на земеделските стопанства в Република България през 2003 година (ДВ, бр. 17 от 21.02.2003 г.).

По време на Преброяването са анкетирани и 19 133 стопански единици "под праговете" за земеделско стопанство. 18 106 от тях разполагат с 21 030,2 дка използвана земеделска площ (ИЗП), от която 508,4 дка е заета с царевица, 1 755,6 дка с картофи, 5 300,8 дка със семейни градини, 4 123,1 дка с естествени ливади и 2 004,5 дка с лозя. В анкетираниите "под прага" единици се отглеждат 381 говеда, различни от крави, 2 705 еднокопитни животни, 2 511 кози-майки, 4 755 овце-майки, 5 777 свине, различни от свине-майки, 137 525 птици, от които 74 744 кокошки-носачки, 2 687 зайкини и 1 509 пчелни семейства.

86% от стадата с овце са с под 10 глави

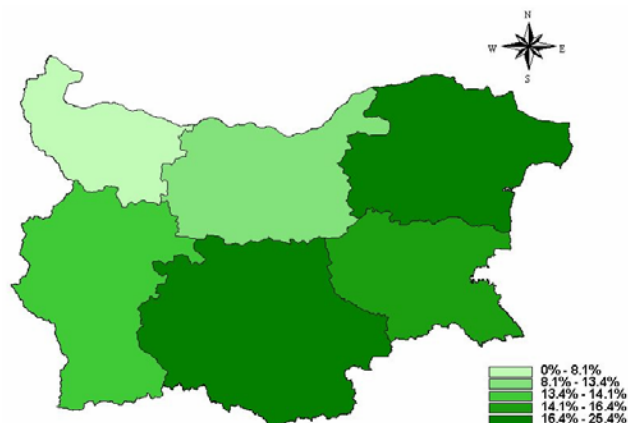
В 36% от анкетираните стопанства се отглеждат овце

237 742 са анкетираните стопани в преброяването, които отглеждат 1 635 223 овце: 84% от тях са овце-майки и дзвски за разплод. Високият дял на женските животни за разплод се дължи на обстоятелството, че анкетиранието на стопанствата е проведено през периода юли - ноември, когато агнетата вече са заклани.

Овце се отглеждат в цялата страна, като в Североизточния и Южния централен райони са концентрирани почти половината от тях (49%). Най-малък е броят на отглежданите овце в Северозападния район (8%).

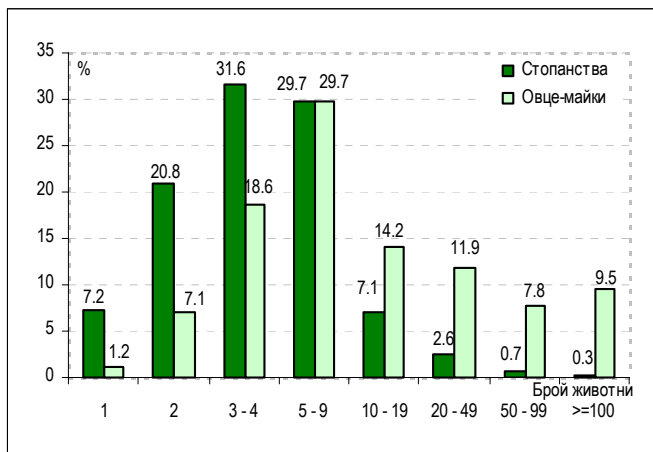
48% от овцете-майки се отглеждат в Североизточен и Южен централен райони

Фигура 6

Разпределение на стопанствата и отглежданите в тях овце-майки и дзвски за разплод, според броя на животните в стадото

Фигура 7

Отглеждането на овце е концентрирано в дребните стопанства на физическите лица

За разлика от свиневъдството и птицевъдството, отглеждането на овце е концентрирано в стопанствата на физическите лица, като 86% от стадата са с под 10 животни. 995 са стопанствата, в които броят на животните е над 100, което представлява 11% от овцете в страната. В Югоизточен и Южен централен райони са 58% от "големите" овцевъдни стопанства с по над 100 глави в стадото. Около 1/6 от овцете в тези два района са в стада с по над 100 животни.

Едва 37% от стопанствата с овце-майки продават прясно мляко и в тях се отглеждат 52% от животните от тази категория. Много малък е броят на овцете-майки, за които стопаните са посочили, че основното им направление е производството на месо – 30 568 животни. 63% са със смесено направление – за мляко и за месо, а 35% - с млечно направление.

Средният брой кози-майки в анкетираните през 2003 година стопанства е под 3 животни

Отглеждането на кози е много разпространено в България

40% от стопаните в страната отглеждат 856 854 кози като 80% от тях са кози-майки или козички за разплод над 1 година.

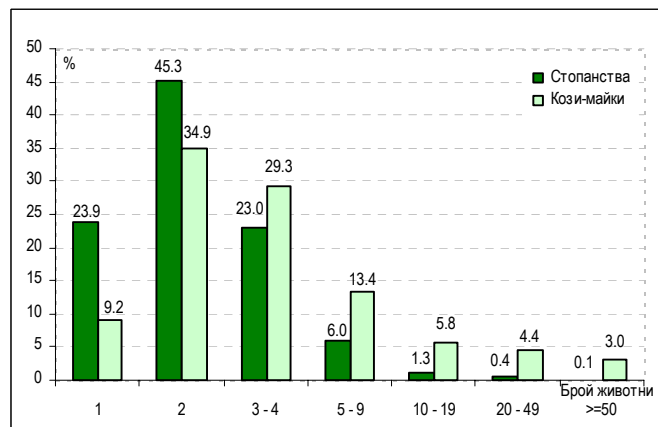
99,8% от стопанствата, отглеждащи кози, са на физически лица. 85% от стадата са с под 5 глави и в тях са 41% от животните, предназначени за подновяване на стадата. Едва 96 от стадата с кози в България са с по над 100 животни.

Средната възраст на управителите на стопанствата, отглеждащи кози, е почти 63 години, докато средната възраст на управителите общо на всички земеделски стопанства е 60 години.

76% от стопаните, занимаващи се с козевъдство, са над 55 години.

Разпределение на стопанствата и отглежданите в тях кози-майки и козички за разплод над 1 г., според броя на животните в стадото

Фигура 8

В 79 стопанства се отглеждат 36% от свинете в страната

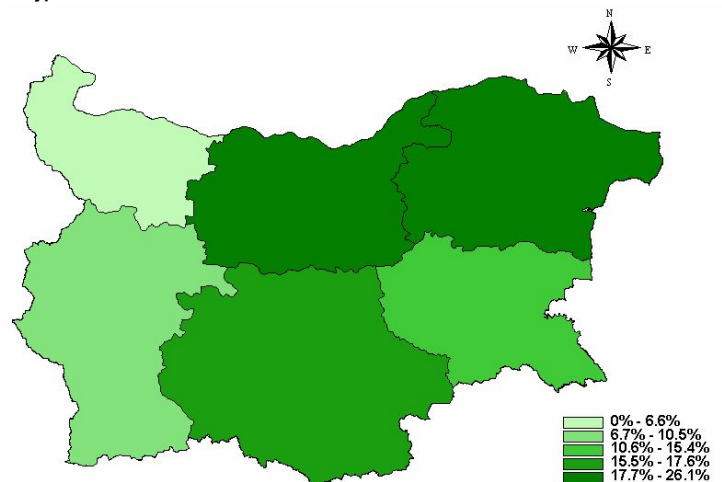
Североизточния и Северния централен райони на страната са основните производители на свинско месо у нас

С изключение на птиците, свинете са най-често отглежданите животни в стопанствата – 42% от анкетираните стопанства са посочили, че отглеждат свине. Общият брой на свинете в страната е 1 278 933, от които 131 847 са свине-майки и свине, заплодени за първи път.

В цялата страна се отглеждат свине, но 50% са в стопанства, разположени в Североизточния и Северния централен райони на страната. В тези два района има 714 стопанства с по над 50 свине и в тях се отглеждат 29% от свинете в България. Най-малък е броят на свинете в Северозападен район – 84 944.

Разпределение на свинете по райони за планиране

Фигура 9

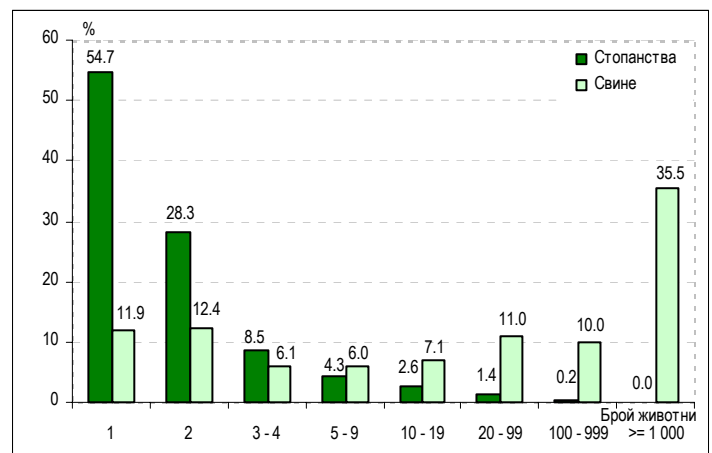

Свиневъдството в страната се развива както в стопанствата на физическите лица, така и в големи специализирани стопанства

Свине се отглеждат както в стопанства на физически лица, така и в големи свиневъдни структури. От една страна са на лице дребни стопанства с по няколко животни в тях, а от друга страна съществуват и много големи свиневъдни стопанства, в част от които броят на свинете достига няколко хиляди животни. Като цяло, 98% от стопанствата са с под 20 животни и отглеждат 44% от свинете в страната. 79 са стопанствата с по над 1 000 свине и в тях се отглеждат 36% от свинете у нас – по-голямата част от тези структури са търговски дружества и еднолични търговци.

Разпределение на стопанствата и отглежданите в тях свине, според броя на животните в стадото

Фигура 10

69% от преброените еднокопитни животни са в стопанства с използвана земеделска площ (ИЗП) до 10 дка

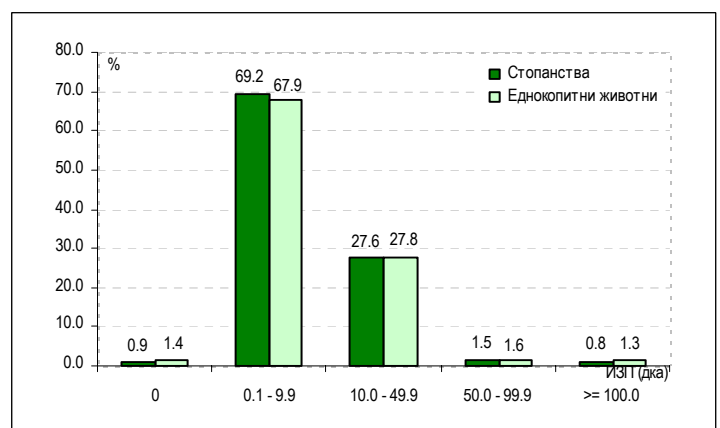
254 196 стопани (38% от анкетираните стопанства) отглеждат 269 972 еднокопитни животни. 53% от тях са магарета, мулета и катъри, 24% - кобили и поните над 3 години, 13% - кастрирани коне, 6% - жребци на 3 години и повече.

96% от стопанствата с еднокопитни имат по едно животно. Най-висок е дялът на еднокопитните животни в Южния централен район - 26%, а най-нисък в Югоизточния - 10%.

99% от еднокопитните са в стопанствата на физическите лица. 1 793 са еднокопитните животни в стопанствата на търговските дружества, кооперации и еднолични търговци, като средният брой животни в тези структури е 3 глави, при средно 1 животно, общо за всички стопанства с еднокопитни животни.

Разпределение на еднокопитните животни и стопанствата, в които ги отглеждат, според размера на тяхната ИЗП

Фигура 11

494 298 стопанства отглеждат почти 22 милиона птици

Таблица 1

Птици	Животни (Хил. броя)	Стопанства (Брой)	Дял на стопанствата, отглеждащи съответния вид птици, спрямо общо преброените стопанства
Кокошки носачки	6 902.6	471 947	71%
Ярки	2 078.5	57 178	9%
Пилета за уговане	9 755.3	164 427	25%
Пуйки	930.0	87 951	13%
Патици	1 432.2	44 936	7%
Гъски	454.5	43 632	7%
Щрауси	1.5	137	0%
Други птици	241.8	7 586	1%
Общо птици	21 796.4	494 298	74%

28% от птиците в страната се отглеждат в 200 стопанства на търговски дружества

В 74% от анкетираните през 2003 година стопанства се отглеждат птици. 86% от тях са кокошки-носачки, ярки и пилета за уговане. Делът на останалите видове птици, като пуйки, патици и гъски е 13%. Отглеждането на птици е неравномерно разпределено върху територията на страната – в Североизточния и Северния централен райони се отглеждат 58% от пилетата за уговане, а в Южния централен район - 50% от патиците.

57% от птиците са в стопанства на физическите лица, 29% в стопанства на търговски дружества и 13% на еднолични търговци.

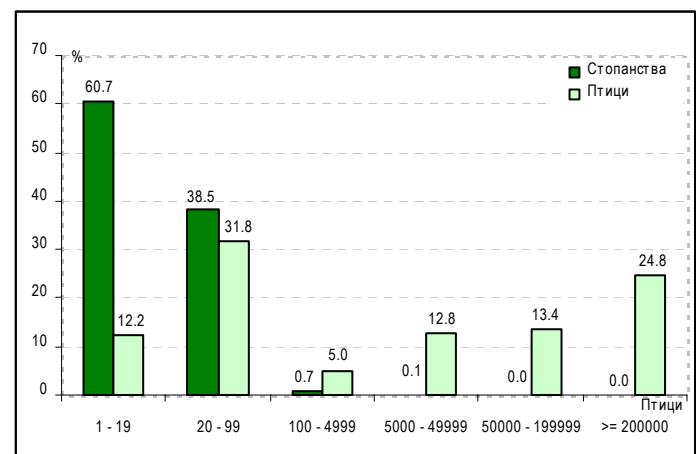
46% от птиците в страната се отглеждат в стопанства с под 1 000 животни в стадото

Както при свиневъдството, така и при птицевъдството, паралелно с традиционното отглеждане на птици в дребните стопанства на физически лица, има и големи птицевъдни стопанства. 25 са стопанствата, в които има по над 100 хил. глави и в тях се намират 32% от птиците в страната. 299 924 са стопанствата които отглеждат по по-малко от 20 животни от този вид и делът на отглежданите в тях птици е едва 12%, спрямо общия им брой у нас.

72% от патиците са в стопанства с над 1 000 глави, а пуйки и гъски се отглеждат предимно в малките стопанства на физическите лица, при които броят на животните в стадото е много малък.

Разпределение на птиците и стопанствата, в които се отглеждат, в зависимост от броя на животните в стадото

Фигура 12

11 439 пчелари продават мед от 262 607 пчелни семейства

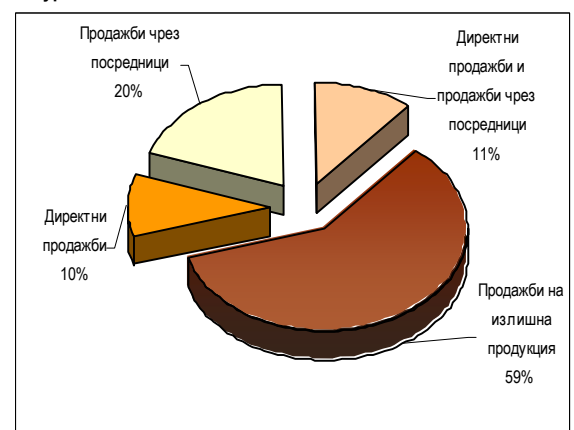
37 636 стопани отглеждат 409 656 пчелни семейства, като над половината от тях (57%) имат до 5 кошера. Едва 387 пчелари отглеждат по над 100 кошера.

30% от пчеларите продават мед и в техните стопанства са 64% от пчелните семейства. При 59% от продажбите става въпрос за продажби на излишни количества, а 41% са редовните продажби на мед. 20%, от редовните продажби се осъществяват чрез посредници, 10% - директно на потребителя и 11% са директни и чрез посредници.

62% от пчеларите са пенсионери, а за 30% отглеждането на пчели е допълнителна заетост или са безработни.

Дял на пчеларите, продаващи мед в зависимост от вида на продажбите

Фигура 13

В 90% от земеделските стопанства се отглеждат животни, но този дял варира при стопанствата с различен юридически статут – 61% при едноличните търговци, 33% при търговските дружества и сдруженията и 19% при кооперациите.

Голяма част от стопанствата извършват продажби само за да реализират излишните си количества, които сами не могат да изконсумират

По време на Преброяването 261 972 стопанства заявяват, че осъществяват продажби на произведени от тях непреработени селскостопански продукти като прясно мляко, мед, пчелен восък, плодове, зеленчуци, яйца и вълна. С изключение на прясното мляко, плодовете и зеленчуците, при останалите продукти в над 50% от случаите до продажби се прибегва за да се реализират излишните количества, които не могат да се изконсумират в стопанството. Много по-малък е броят на стопанствата, които извършват продажби на преработени от тях селскостопански продукти – 13 665. Тези стопанства произвеждат и продават преработени селскостопански продукти като месо, сирене, кисело мляко, вино, ракия и други.

Таблица 2

Вид на продаваните непреработени продукти	Брой стопанства, осъществили продажби
Прясно мляко	178 948
Яйца	13 263
Вълна	49 035
Грозде	25 103
Картофи	27 891
Пресни плодове	12 530
Пресни зеленчуци	32 781

Над 1/4 от стопанствата продават прясно мляко

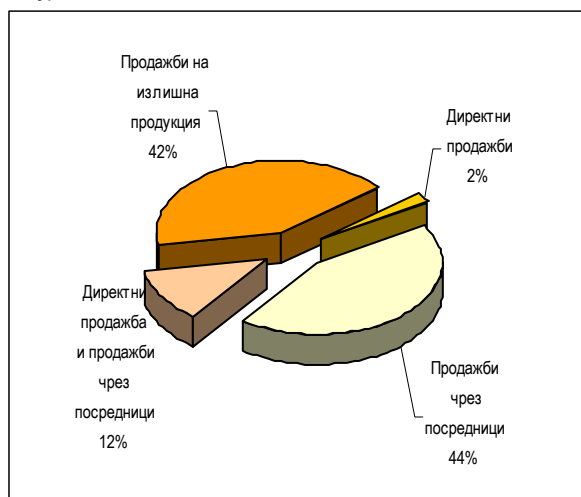
178 948 стопанства (27% от преброените стопанства) продават произведено от тях прясно мляко. 49% от тези стопанства отглеждат едновременно по 2 или 3 вида млечни животни - млечни крави, кози-майки или овце-майки.

2/3 от стопанствата с млечни крави продават прясно мляко, 1/4 от стопанствата с кози-майки и 37% от стопанствата с овце-майки.

В 42% от случаите на продажби на прясно мляко, стопаните продават само излишните количества, 44% осъществяват редовни продажби чрез посредници, а делът на стопанствата, които осъществяват само директни продажби е минимален – 2%. При 12% от случаите стопанствата практикуват едновременно директни продажби и продажби чрез посредници.

Дял на стопанствата, според вида на осъществяваните от тях продажби на прясно мляко

Фигура 14

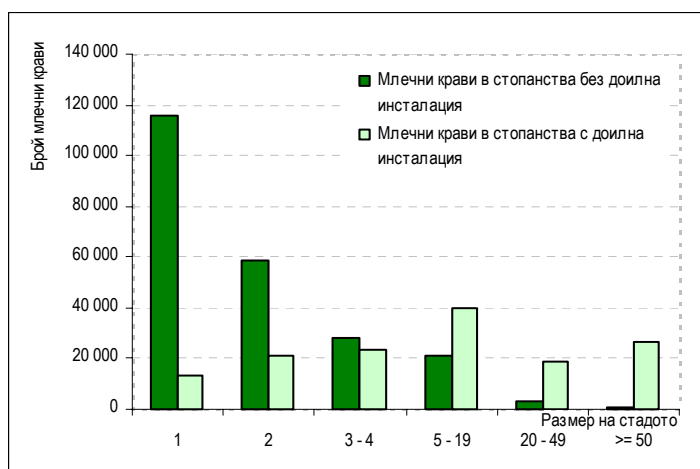
В 19% от стопанствата с млечни крави доенето е механизмирано

36 864 от общо 193 684 стопанства с млечни крави разполагат с доилна инсталация за крави (мобилна, стационарна или доилна зала). В 81% от случаите инсталацията е мобилна, при 19% е стационарна в обора и едва 31 стопанства имат доилна зала.

Делът на млечните крави, които се отглеждат в стопанствата с доилна инсталация, спрямо общия брой на кравите, варира от 10%, в групата на стопанствата с по 1 млечна крава, до 97% в групата на стопанствата с по над 50 млечни крави. Като цяло, 39% от млечните крави в страната се доят механизмирано.

Разпределение на млечните крави в зависимост от наличието на доилна инсталация за крави в стопанството

Фигура 15

НАКРАТКО...

- 10% от стопанствата отглеждат 651 175 зайци; 54% от зайцевъдните стопанства са с от 5 до 20 заека в стадото и в тях се отглеждат 58% от общия брой на преброените зайци.

ОСНОВНИ РЕЗУЛТАТИ

Таблица 3

(Брой)

Показатели	Общо за страната	Райони за планиране					
		Северозападен	Северен централен	Североизточен	Югоизточен	Южен централен	Югозападен
Общо стопанства	665 548	66 614	100 833	119 642	73 929	191 651	112 879
от които стопанства с ИЗП от 0 до 5 дка	354 601	30 974	47 523	50 185	50 179	109 394	66 346
от които стопанства с ИЗП >= 500 дка	5 096	550	953	1 659	774	880	280
Общо говеда	682 985	43 883	107 534	146 751	70 368	228 386	86 063
Млечни крави	371 008	25 773	55 438	76 853	36 551	127 170	49 223
Други крави	6 585	96	834	498	926	2417	1814
Говеда над 1 г.	97 627	6 213	16 234	24 567	10 829	30 069	9 715
Говеда под 1 г.	207 765	11 801	35 028	44 833	22 062	68 730	25 311
Общо биволи	8 731	1 557	2 198	847	1 025	2 588	516
Биволици	4 571	920	1 097	430	487	1 306	331
Общо овце	1 635 223	128 216	222 669	422 838	262 658	377 217	221 625
Овце-майки и дзвискис за разплод	1 365 845	110 900	183 638	346 631	224 364	307 941	192 371
Женски агнета за разплод под 1 г.	162 950	7 848	20 313	52 377	25 454	41 838	15 120
Общо кози	856 854	89 395	153 322	170 637	121 041	184 836	137 623
Кози-майки и козички за разплод над 1 г.	683 636	76 253	118 177	129 122	95 088	149 344	115 652
Женски ярета за разплод под 1г.	89 327	6 348	15 620	25 146	13 681	18 318	10 214
Общо свине	1 278 933	84 944	302 296	334 255	197 113	225 606	134 719
Свине-майки и свине, заплодени за първи път	131 847	9 258	28 517	38 579	18 905	19 885	16 703
Общо еднокопитни	269 972	30 336	42 888	61 135	26 494	69 383	39 736
Кобили на 3 г. и повече за работа	63 158	6 841	11 371	17 491	6 713	12 641	8 101
Жребци на 3 г. и повече	15 713	1 758	2 821	3 484	1 896	3 102	2 652
Магарета	135 701	17 741	21 449	29 479	13 725	37 652	15 655

Методологически бележки:

Ниво NUTS 2 на Европейската номенклатура на териториалните единици разделя страната на 6 района за планиране:

Северозападен район (включва областите Видин, Враца и Монтана);

Северен централен район (включва областите Велико Търново, Габрово, Ловеч, Плевен и Русе);

Североизточен район (включва областите Варна, Добрич, Разград, Силистра, Търговище и Шумен);

Югоизточен район (включва областите Бургас, Сливен и Ямбол);

Южен централен район (включва областите Кърджали, Пазарджик, Пловдив, Смолян, Стара Загора и Хасково);

Югозападен район (включва областите Благоевград, Кюстендил, Перник, София – столица и София).

СТРУКТУРА НА СТАДАТА

Таблица 4

Размер на стадото (Брой глави)	Общо птици		Кокошки-носачки	
	Глави (Хил. броя)	Брой стопанства	Глави (Хил. броя)	Брой стопанства
1 – 20	3 134,2	323 371	3 917,4	455 640
21 – 99	6 450,0	166 992	470,6	15 862
100 – 4 999	1 093,5	3 692	226,2	385
5 000 – 19 999	1 373,7	146	294,9	30
20 000 – 49 999	1 420,6	51	603,3	19
50 000 – 99 999	1 337,0	21	326,3	5
100 000 – 199 999	1 589,0	13	496,1	6
>= 200 000	5 398,4	12	567,8	
Общо	21 796,4	494 298	6 902,6	471 947

Таблица 5

Размер на стадото (Брой глави)	Говеда		Овце		Свине		Кози	
	Брой глави	Брой стопанства	Брой глави	Брой стопанства	Брой глави	Брой стопанства	Брой глави	Брой стопанства
1	68 687	68 687	13 060	13 060	152 487	152 487	50 961	50 961
2	154 634	77 317	81 956	40 978	158 032	79 016	204 318	102 159
3 - 4	139 144	40 855	239 756	68 881	77 715	23 635	255 503	75 873
5 - 9	107 245	17 376	501 706	81 946	77 502	12 086	192 708	31 983
10 - 19	62 144	4 819	272 153	22 336	90 318	7 132	72 746	5 918
20 - 49	63 482	2 200	207 014	7 454	84 060	2 962	46 959	1 738
50 - 99	28 189	431	134 547	2 092	57 689	879	19 832	316
>= 100	59 460	283	185 031	995	581 130	647	13 827	96
Общо	682 985	211 968	1 635 223	237 742	1 278 933	278 844	856 854	269 044

ИЗПОЛЗВАНИ ДЕФИНИЦИИ

Земеделско стопанство е самостоятелна икономическа единица, която произвежда селскостопански продукти, има независимо управление и отговаря на поне един от следните критерии:

- стопанисва 5 дка ИЗП или 3 дка обработваема земя;
- отглежда 2 дка естествени ливади или 1 дка специализирани култури (зеленчуци, ягоди, овощни насаждения, лозя, разсадници, тютюн, хмел, семена и посадъчен материал, цветя, етерично-маслени и лекарствени култури и др.);
- отглежда 1 крава или 1 биволица, или 1 репродуктивно мъжко животно (бик, жребец, нерез), или 1 свиня майка, или 5 овце майки, или 2 кози майки, или 50 кокошки носачки, или 100 пилета за уговяване, или 10 зайкини, или 10 пчелни семейства, или 1 000 пълноценни или други специални видове животни (буби, щрауси, ангорски кози, ангорски зайци).

Използвана земеделска площ (ИЗП) е площта, използвана от стопанството, независимо от нейната собственост – под наем, аренда или други форми. В ИЗП се включват обработваемата земя (вкл. площите с угари, оранжерийни цветя и зеленчуци, ягоди, хмел, изкуствени ливади, лавандула и маслодайна роза), трайните насаждения, семейните градини и пасищата, които се използват само от наблюдаваното стопанство. **В обхванатата от преброяването ИЗП не са включени:** угарите, които не се обработват повече от една година, високопланинските пасища, мерите, площите на “личното ползване” в дребните селскостопански единици, други постоянно затревени площи, използвани колективно от много на брой стопанства и за които няма сключени индивидуални договори за ползване, площите в дребните селскостопански единици, които не отговарят на дефиницията за земеделско стопанство от Закона.

Семейната градина е площ, върху която се отглеждат много на брой и различни по вид култури (зеленчуци и овощни видове), като площта на всеки отделен вид е много малка и не може да се отнесе в кода на съответната култура.

Период на наблюдение е стопанската 2002/2003 година: от 1-ви октомври 2002 г. до 30-ти септември 2003 г. Броят на животните се отчита към деня на провеждане на анкетата.

ПРЕБРОЯВАНЕ НА ЗЕМЕДЕЛСКИТЕ СТОПАНСТВА 2003: МЕТОДОЛОГИЯ

Преброяването на земеделските стопанства се проведе от 1-ви юли до 30-ти ноември 2003 г., съгласно Закона за преброяване на земеделски-те стопанства в Република България през 2003 година. Събирането на информацията се осъществи чрез анкети, които посетиха стопанствата, отговарящи на критериите за земеделско стопанство и интервюираха техните стопани и управители. Тези посещения бяха предшествани от подготвителната фаза на преброяването, по време на която от месец март до месец май 2003 г. с помощта на представители на местното население в кметствата се уточняваха списъците на стопанствата за анкетиране.

Около 4 000 анкети и около 400 контролери бяха специално обучени как да попълват данните на стопанствата в статистическия въпросник на преброяването; въвеждането на данните от попълнените въпросници бе последвано от проверки и контроли за съответствие, които имаха за цел да осигурят високо качество на събраната информация.

Всички лица, участвали в събирането и обработката на данните, са длъжни да спазват статистическата тайна и индивидуалните данни на стопанствата не могат да се използват за други цели освен статистически (чл. 36 от Закона за преброяване на земеделските стопанства в Република България през 2003 година).

Редакционно публикацията е приключена на 30.06. 2005 г.

Отговорник на публикацията : Нели Георгиева

Редакция: МЗГ, Дирекция “Агростатистика”, в сътрудничество с Ландсис

Композиция и печат : МЗГ, Дирекция “Агростатистика

За повече информация : МЗГ, Дирекция “Агростатистика”

Тел./факс: 980 82 94 ; E-mail : agrostat@mzgar.government.bg